

Instituțiile publice gorjene la începutul epocii moderne

- mărturii documentare -

Dan NEGULEASA

În partea de sud-est a continentului european, începutul secolului al XIX-lea, datorită acumulărilor anterioare, a adus cu sine schimbări politice și militare, ce-au influențat evoluția țărilor din această parte a bătrânului continent.

Decăderea politică și militară a imperiului otoman și dorința Rusiei Țariste de a-și extinde controlul politic și teritorial asupra ținuturilor turcești din peninsula Balcanică, au generat, în primele trei decenii ale secolului al XIX-lea, conflicte militare în susținerea cărora au fost, cu sau fără voie, implicate și țările române. Tratatetele de pace, care le-au marcat sfârșitul, au avut efecte, mai mult sau mai puțin benefice, în procesul de constituire a statului român unit și modern.

Unul dintre acestea a fost și războiul ruso-turc din 1828-1829, în care Țara Românească și Moldova au fost profund implicate, servind atât ca teatru de operațiuni cât și de susținători materiali ai oștirii țariste.

Încă de la trecerea Prutului de trupele țariste la 25 aprilie/7 mai 1928, în locul domnilor pământeni se instituie o administrație militară rusă, ce-a avut la conducere, rând pe rând, pe contele F.P.Pahlen și pe generalii P.F.Jeltuhin și Pavel Dimitrievici Kiseleff.

Pentru cunoașterea cât mai exactă a resurselor materiale ale celor două țări române, informații strict necesare în stabilirea posibilităților și cantităților necesare susținerii armatei, administrația rusă a declanșat un vast proces de inventariere a acestor resurse, de întocmire de hărți ale căilor de comunicație, de recensăminte. În general, a studiat și adunat date privind organizarea politică, socială și

economică, a curenților și programelor politice autohtone, ce-și doreau modernizarea, ruperea de societatea feudală anacronică și pășirea în epoca modernismului, a societății capitaliste.

Conflictul militar ruso-turc din 1828-1829, se încheie prin pacea de la Adrianopol. Printre numeroasele și beneficele prevederi ale actului de pace, binecunoscute românilor, rețin atenția două, și anume că ocupația rusă asupra Țării Românești și Moldovei se prelungește până la achitarea despăgubirilor de război de către Turcia și asumarea obligației de către Rusia, că în perioada ocupației să elaboreze un regulament administrativ modern, comun celor două țări, care să vizeze organizarea politică și administrativă a celor două teritorii românești.

Având la bază memoriile boierilor români de organizare a celor două principate adresate țarului Rusiei după 1821, cât și datele și ideile culese de administrația rusă de ocupație din 1828, ce vizau întregul complex de măsuri de organizare a societății românești, sub directa supravegherea a cancelariei țariste, la 30 martie 1830, se încheiau lucrările comisiilor de elaborare a Regulamentelor organice, regulamente ce, după aprobarea lor de Obșteștile Adunării Extraordinare ale celor două țări române, au fost aplicate începând cu 1/13 iulie 1831, în Țara Românească și cu 1/13 ianuarie 1832, în Moldova.

Cele două regulamente, identice în conținut, pot fi socotite, cu plusurile și minusurile lor, ca prima Constituție a României moderne, prima legiuire ce-a pregătit și facilitat Unirea de la 1859, de formare a României Moderne, conturată prin reformele din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza și a celor ce i-au urmat. În esență, regulamentele organice au reprezentat totuși o operă de progres de netăgăduit. Regulamentele organice au legiferat principiul modern al separării puterii în stat, puterea legislativă fiind încredințată unei adunări obștești, cea executivă fiind exercitată de domnitor, iar sistemul judecătoresc a fost organizat pe baze moderne.

În domeniul administrativ, sunt create departamente, înființate servicii publice specializate, un sistem stabil de funcționare al acestora.

Prin prevederile acestor legi organice s-a produs schimbarea

structurilor economice și sociale ,mutații în privința mentalităților, au fost cultivate noi idei și s-a consolidat spiritul național.

Pentru cunoașterea realităților ,a stării de spirit a populației, guvernatorul Pavel Kiseleff a adoptat, ca stil de lucru și metoda vizitelor în județele provinciilor românești încredințate spre administrare.

Printre județele vizitate de Pavel Kiself se numără și județul Gorj, mărturie stând documentele păstrate în fondul arhivistic Prefectura Județului Gorj¹.

În 27 mai 1832, Marea Vornicie din Lăuntru aducea la cunoștință ocârmuirii județului Gorj că "înalț excelența sa D. deplin împuternicit prezident la 2 ale viitorului iulie se pornește de aici pentru preumblarea județelor de munte ....să te afli la hotarul județului Mehedinți la 7 iulie de dimineață cu acei opt dorobanți gătiți, pe înalț excelența sa și a-l aduce până la hotarul Vâlcii.² În continuarea adresei Marii Vornicii apare și invariabila recomandare" Caută să nu faci vreun cusur, după cum de atâtea ori ți s-au arătat că vei avea a da răspuns".

Același for tutelar, peste câteva zile, pe 31 mai, venea cu precizări și recomandări suplimentare: " excelența sa D. deplin împuternicit prezident pleacă de aici de-a dreptul mai întâi spre părțile Craiovei, joi la 2 ale viitoarei luni....Osăbit de aceasta fiind că înalț excelența sa este a face dumitale întrebări pentru câteva mai însemnate lucruri cuprinse în ocolul județului dumitale, precum și pentru organizarea orânduți într-acelel județ în feluri de posturi, de aceea, iată, într-adins să trimitte dumitale alăturata înscurtare de nește asemenea trebuincioase științe...³

Modelul expedit de Marea Dvornicie din Lăuntru, conținând unele greșeli⁴,determină autoritățile locale gorjene să întocmească o sinteză corectă, reală, a situației instituțiilor gorjene și a ocupanților posturilor de conducere a acestora⁵.

Această informare, pregătită pentru prezentare înaltului demnitar rus, o putem considera ca primul document de sinteză privind instituțiile publice, gorjene existente la începutul epocii moderne:

„Județul Gorj”

Populația acestui județ se adună în sumă de 25522 familii dajnici și nedajnici. 25186 în cuprinsul județului și 366 în orașul Tg-Jiului. Și deosebit 559 preoți, 190 diaconi și 204 țârcovnici.

Sate 247 mărginite în 6 plăși și anume:

- Plaiul Novaci-suptocârmuitor Matei Drăgoiescu
- Plaiul Vâlcănu- suptocârmuitor polcovnicloniță Mongescu
- Plasa Jiului – suptocârmuitor Scarlat Carabatache
- Plasa Tismenii – suptocârmuitor Gheorghiuță Roșianu
- Plasa Amărăzii - suptocârmuitor șătrar Grigore Săftoiu
- Plasa Gilortului - suptocârmuitor Dumitrache Măldărăscu

Ocârmuirea așezată în orașul de căpetenie Târgu-Jiului și alcătuită din slujbași-însă:

- 1 ocârmuitor-medelnicer Costache Crețu   ianuarie26 leat 832
- 1 secretar-Nicolae Rușănescu   august 28 leat 831
- 1 pomojnic-Matei Pojogeanu august 28 leat 831
- 1 registrator-Nicolae Tetileanu apr.4.leat 832
- 2 scriitori anume - Mihalache Radoșan și Ștefan Seceleanu august 28 leat 831
- 1 tist-polcovnic Vasilache Hurezeanu mart.21 leat 832
- 24 dorobanți în slujba ocârmuirii ,a poliției și a judecătorii și câte alții10 la fiecare plasă. În orașul de căpetenie este și magistrat întocmit din mădulari și anume:

Medelnicer Răducan Sărdănescu - prezident

Medelnicer Costache Măldărăscu - mădular

Chir Neagoe Starișin - mădular

ChirDumitru Grigore Starostea - mădular

Polițai Vasile Melinescu - iulie1leat 1831

Sunt și trei poști anume:

- Aninoasa
- Cărbunești

- Târgu-Jiului

În toată întinderea județului sunt și 149 păduri, 54 dumbrăvi. O mănăstire a țării Tismana, Schitul Polovragii, metoh al mănăstirii Hurezu ce este iar mănăstire.

Mădulare trebunaleului judecătoresc și anume:

Prezident căminar Manolache Ivanovici august 15 leat 1831

Judecători : - medelnicer Zamfir Bălțeanu august 15 leat 1831

-al doilea logofăt Vasile Mongescu august 10 leat 1832

-procuror - Bănică Politimos august 10 leat 1832

-grefier - Ioniță Crăsnaru august 15 leat 1832

3 scriitori

1 registrator

1 vâtaf de aprozi cu 4aprozi și 4 dorobanți ce i se dă de la ocărmuire.

Ape mari și anume:

- Sohodol și Tismana care se împreună la Racoți și ia o numire de Tismana apoi merge până la Roșia și se scurge în Jii

- Bistrița - se scurge în Jii

- Jaleșul - se scurge în Jii

- Șușița -se scurge în Jii

- Amărădia- se scurge în Jii

- Blahnița- se scurge în Gilort

- Ciocadia- se scurge în Gilort

- Galbenu- se scurge în Gilort

Zaherele sau teslimateisit în anul trecut prin magaziile de rezervă ce s-au statornicit prin sate sunt baniți 24174 socotite una câte oca 22”.

Cele 392 file ale dosarului, păstrat în depozitele Direcției Județene Gorj a Arhivelor Naționale, sunt mărturii ale prezenței în județul Gorj a înaltului oaspete rus, multe dintre ele purtând rezoluții autografe în limba franceză ale celui ce-a vizitat județul. Jalbele, prezentate direct sau prin

subocârmuitoarii subocârmuirilor gorjene, conțin numeroase aspecte social, economice, culturale și religioase ale localităților ce compuneau județul, aspecte pe care nu ne-am propus a le analiza în cele prezentate mai sus.

NOTE:

1. *Arhivele Naționale Gorj, fond „Prefectura județului Gorj”, dosar 27/1832, f.1*
2. *Ibidem, f. 2*
3. *Ibidem, f. 3*
4. *Ibidem, f. 4*
5. *Ibidem, f. 5*